

Varför dömer domare så olika?

Av Hans Rosenberg, utbildad exteriördomare 1984

Hur kan det komma sig att din hund ena dagen får *Excellent* och *BIR* och nästa dag slutar på *Very good* eller kanske till och med ännu lägre? Många utställare ställer denna fråga och svaren är lika många som frågorna. Ett snabbt och enkelt svar är kanske att vi alla är levande individer, både domare, utställare och hundar. Levande individer med olika erfarenheter, kunskaper, uppfattningar, värderingar och sinnesstämningar. Likaså att vi dömer just nu och inte sedan!

Internationell sport

Hundsporten och framför allt utställningar har ett stort internationellt intresse. Det sträcker sig runt hela vår jord från Sydamerika i väst till Japan i öst. Tusentals människor med vitt skilda kulturer och bakgrunder reser världen runt och dömer hundar. En viktigt gemensam nämnare har alla dessa domare, kanske också den enda, ett intresse för hund!

Domarens utbildning

Oavsett från vilken del i världen som domaren kommer finns det en mängd omständigheter som spelar en viktig roll för den slutliga prissättningen av din hund. Bakgrund och erfarenheter? Vilken grund- och vidareutbildning har man genomgått? Deltagande på domarkonferenser och egna studier? Vilka referensramar har man byggt upp, både nationellt och internationellt? Hur kontinuerligt dömer man en ras eller flera på inofficiella som officiella utställningar? Vilken förmåga har man att kunna se, känna, jämföra och värdera? Liksom att kunna motivera sig, fatta beslut, både enkla och svåra?

Rasstandarden

Till domarens hjälp finns rasstandarderna. En beskrivning på idealhunden som i princip inte existerar. Vår moderorganisation FCI (Fédération Cynologique Internationale) erkänner de raser som vi bedömer. Dessutom finns ett antal inhemska erkända raser i såväl Sverige som andra länder. Standarderna skrivs av respektive ras hemland. Därefter översätts den inte enbart på de större internationella språken utan även på respektive lands språk. Det kan innebära att både ord och värdefulla nyanser faller bort vid dessa översättningar. Det finns otroligt detaljerade rasstandarder på flera sidor som exempelvis för mastino napoletano. Det finns också motsatsen, såsom för golden retriever. Den första kräver både måttband och matematiska formler. Den andra lämnar mycket öppet för egna tolkningar. Eller hur skulle du tolka meningarna som "*halsens omfång ska på dess mitt vara lika mycket som 8/10 av mankhöjden*"? Liksom att en hals på annan ras ska vara placerad så att den med "*lätthet kan följa ett spår*"? Likaså ord som *måttligt*, *lagom*, *medelstor* och *av god längd*? Om jag i båda fallen skulle dela ut dessa två standarder till en grupp domare och utställare, vet jag att jag skulle få nästan lika många svar som deltagare på vad var och en värderar högst vid sin bedömning. Några ser typ och helhet främst medan andra skulle se till huvud och uttryck. Det finns de som skulle ha valt anatomi och rörelser istället för funktionell pälskvalitet liksom temperament före en komplett tandrad eller rätt storlek. Vem har den rätta prioriteringen? En hund består av både fel och förtjänster och de ska alltid vägas mot varandra om det inte tydligt anges i standarden som fel eller diskvalificerande. Men inte ens de diskvalificerande felen skulle vi tolka lika!

Prissättning

Alla hundar har fel! Men det är inte så enkelt som några tror att ett fel påverkar graderingen från *Excellent/CK* till enbart *Excellent*. Vid två fel, från *Excellent* till *Very good* och skulle hunden ha fyra fel eller fler skulle priset bli *Sufficient* eller till och med *Disqualified*. Nej, det är summan av hundens förtjänster som sätter det slutliga priset, oavsett om jag som domare hittade ett eller flera fel! Återigen är det utrymme för domarens personliga tolkning.

Handen på hjärtat – har du jämfört din hund mot gällande standard? Kan du se objektivt på din

hund? Är det verkligen så att alla hundar som ställs ut är av championkvalitet? För det är ju ändå det priset som majoriteten av utställare förväntar sig att de **ska** få?

Särskilda Rasspecifika Domaranvisningar (SRD)

Dessutom finns numera SRD att ta hänsyn till vid bedömningen. Det innebär att; hundar ska kunna andas obesvärat, hundar ska kunna uppvisa ögon fri från irritation, hundar ska ha frisk hud liksom friska tänder, inga hundar ska varken vara överviktiga eller för magra för sin ras, pälsen får inte vara så omfattande att den besväras liksom att alla hundar ska kunna röra sig rastypiskt utan synbar ansträngning. Dessutom ska alla hundar ha mentalitet som tillåter att de kan fungera i samhället. Väldigt viktiga punkter men som ger utrymme för domarens egna tolkningar.

Bedömningen i ringen

Arrangören på utställningen räknar med att domaren dömer ca 20-25 hundar i timmen. Det blir max tre minuter/hund. Det kan tyckas lite men med domarens rutin, utmärkta ringsekreterare och duktiga utställare fungerar det oftast utan problem. Under dessa tre minuter ska jag som domare bedöma hundarna enskilt med kritik och i konkurrens med övriga deltagare i klass och ras. Som publik har du mer tid att bedöma samma hund, därför att du kanske ser den vid andra tidpunkter, utanför ringen och under tiden som hunden befinner sig i ringen med sina konkurrenter.

Domarkonferenser

För att vi domare både ska förkovra oss på raserna och på sikt ska få en enhetligare bedömning arrangerar de flesta ras- och specialklubbar återkommande domarkonferenser, med blandat resultat. Bäst genomslagskraft beror oftast på hur rasen presenteras både i teori och i praktik liksom genom klubbarnas raskompendier. Likaså vilka hundar som klubben har valt att symbolisera idealhunden. Här har klubbarna ett stort ansvar som kan påverka domarna.

Hundens del i bedömningen

Hundens dagsform spelar ytterligare en stor roll för bedömningen. Exempelvis kan hunden påverkas beroende på plats och omgivning. Tidpunkten i hundens liv, konkurrenternas beteende och förarens nervositet. En jobbig bilresa till en utställning kan resultera i trötta rörelser, brist på utstrålning och dålig hållning. En tik i löpperiod är kanske inte lika "på" som en hane som känner vittringen av densamma! En päls som för länge sedan varit i sin blomning är inte densamma som en som är på G! Höjden på hundar förändras inte bara på grund av ovana och underlag utan också hundens sinnesstämning vid tidpunkten.

Men hur kan samma hund få olika pris av samma domare?

Anledningarna är naturligtvis desamma som jag redan nämnt men jag kan ge ett konkret exempel. Det var en hund av en något udda ras som jag dömde i juniorklass. Han var naturligtvis under utveckling men jag bedömde honom att ha utmärkta förutsättningar. Det resulterade i både Cert och BIR. Samma hund ställdes ut senare för mig med resultat 2:a! (enligt det tidigare systemet). Det berodde på att han såg än mer omogen ut än vid vårt första möte tre år tidigare. Likaså har hundar som jag tidigare premierat högt kommit tillbaka i dålig kondition. Det har resulterat i lägre pris och sura utställarminer.

Finns det ingen som dömer fel?

Vi domare dömer utifrån våra kunskaper och naturligtvis kan dessa vara högst skiftande. Samtidigt är det viktigt att arrangören tar sitt ansvar och bjuder in rätt domare på rätt ras! Jag tycker t ex det är högst oärligt att låta allrounders från "landet långt bort" döma våra inhemska nordiska raser, då de knappt finns utanför Nordens gränser. Likaså att man verkligen frågar samma domare vilka rasgrupper som han föredrar. Detta med hänsyn till att domaren då kan välja de raser som han bäst behärskar.

Samma pris men olika värde

Jag hävdar att vi tar både vinst och förlust på olika sätt beroende på vem som dömer. Respekten för domaren och hans kunskaper liksom engagemang och uppförande kan vara nog så betydande för hur utställare värderar en domares bedömning.

Slutligen

Finns det någon som har facit på denna fråga? Varför dömer vi så olika? Vem dömer rätt och vem dömer fel? Som jag skrev i inledningen är vi inte mer än människor med olika erfarenheter, bakgrunder och värderingar. Det är precis som livet utanför utställningsringen. Konsten är den att vi alla måste respektera varandra om det så är inom politik, religion eller i den närmaste familjen. Bedömningen är domarens subjektiva uppfattning av din hund. Till den dagen vi får ett nytt bedömningssystem får vi göra så gott vi kan och det är jag övertygad om att många av världens domare redan gör. Får du någon gång en möjlighet att själva döma, ta den – förståelsen för domarens beslut brukar bli mer tydliga då!